

ΔΙΑΓΛΩΣΣΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ: ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 'ΜΑΘΑΙΝΩ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ' ΩΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Δρ Νάνσια Κυριάκου
Λέκτορας, Πανεπιστήμιο Frederick

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πόσοι από εσάς έχετε ακούσει μικρά παιδιά να εναλλάσσουν αβίαστα δύο ή περισσότερες γλώσσες ενώ παίζουν ή επικοινωνούν;

Τι νομίζετε ότι τα παρακινεί να κάνουν αυτή την αλλαγή;

Δομή

01

Ορισμός και
Σημασία της
Διαγλωσσικότητας

02

Διαγλωσσικότητα
στην Κυπριακή
Προσχολική
Εκπαίδευση

03

Η Παιδαγωγική
Προσέγγιση της
Διαγλωσσικότητας

04

**Παράδειγμα
Εφαρμογής: Το
Πρόγραμμα
«Μαθαίνω
Ελληνικά στο
Νηπιαγωγείο»**

05

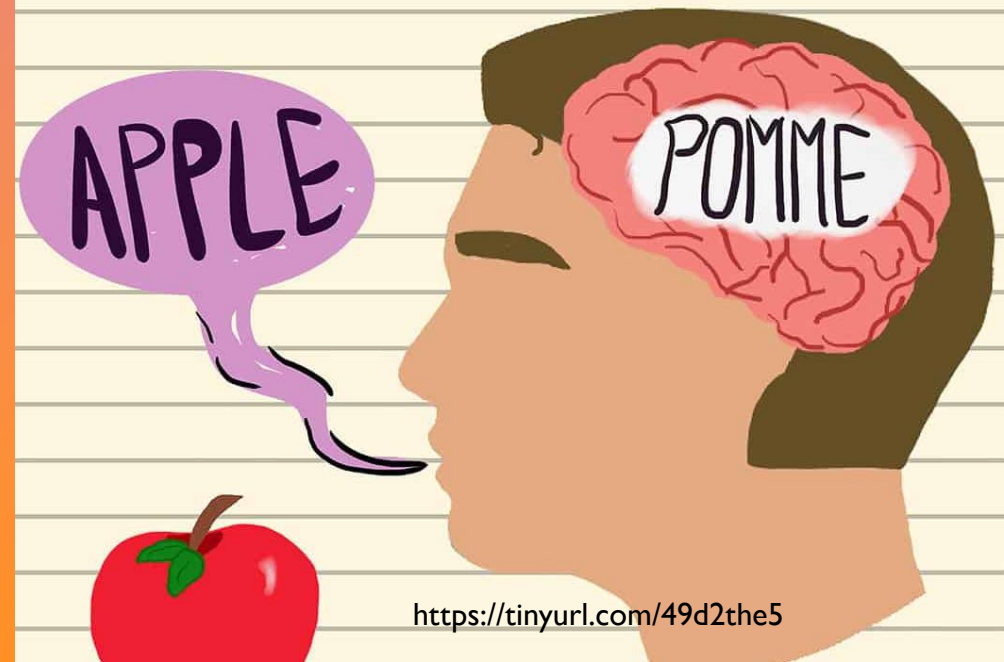
Συμπεράσματα και
Συζήτηση

A vertical bar on the left side of the slide with a color gradient from orange at the top to blue at the bottom.

A: ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΓΛΩΣΣΙΚΟΤΗΤΑΣ

Κατανοώντας τη Διαγλωσσικότητα

+
○

Κατανοώντας τη διαγλωσσικότητα

- **Ορισμός**

- Μια δυναμική διαδικασία δημιουργίας νοήματος από πολύγλωσσες ομιλήτριες
- Ξεπερνά τις συμβατικές διαφορές μεταξύ ονοματισμένων γλωσσών και τροπικοτήτων.
- Ένα εργαλείο με το οποίο μπορείς να συμπεριφέρεσαι, να μαθαίνεις, να είσαι.

(Garcia & Li, 2014)

- Αυθόρμητη διαδικασία όπου τα νοήματα, οι εμπειρίες και η επικοινωνία επιτυγχάνονται μέσω δύο ή περισσότερων γλωσσικών ποικιλιών.
- Χρήση γλωσσικών ποικιλιών ως μία γνωστική διαδικασία, κατά την οποία προωθείται η μάθηση.

(Lewis, Jones & Baker, 2012)

Διαγλωσσικότητα: Πέρα από τις σχέσεις «γλώσσα-με-γλώσσα»

- Πέρα από την παραδοσιακή διγλωσσία και την εναλλαγή κωδίκων.
- Ενσωματώνει πολυτροπικότητα, την πολυγλωσσική ενσωμάτωση και το χωρικό ρεπερτόριο.
- Δυναμική αντιμετώπιση της γλώσσας, ως κάτι μη στατικό, δίνοντας έμφαση στη γλώσσα ως μία σειρά επιτελέσεων.

(Blackledge & Creese, 2017; Block, 2014; Zhu et al., 2020; Pennycook, 2017; Tsiplakou, 2016)

Έμφαση στην ομιλήτρια κι όχι στη γλωσσική ποικιλία

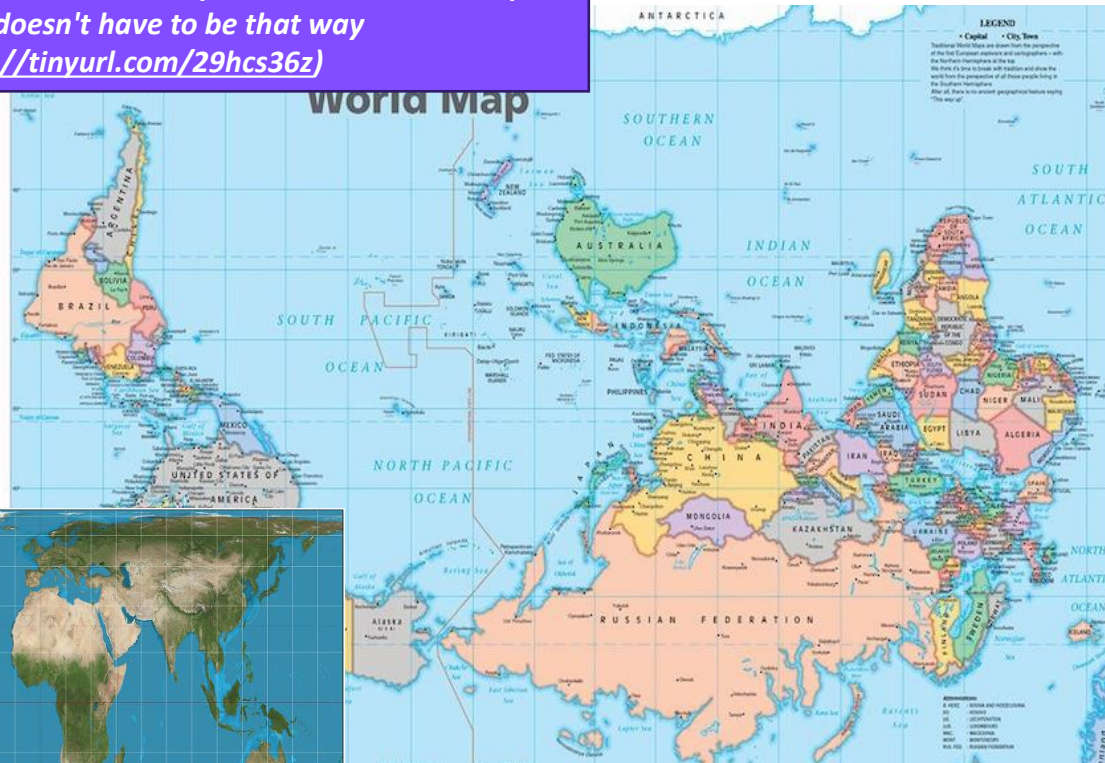
(Χατζηδάκη, 2020)

Χωρό-γραφώντας ταυτότητες (από Ηράκλειτο Σουγιούτζογλου)

ΠΡΟΒΟΛΕΣ-[ΠΡΟ]ΟΠΤΙΚΕΣ

Η παραδοσιακή Μερκατωρική προβολή του κόσμου σε χάρτη σχεδιάστηκε για πρώτη φορά το 1569 για ναυτικές εξερευνήσεις από τον Φλαμανδό χαρτογράφο Γκεράρντους Μερκάτωρ.

Πηγή: Most world maps show north at the top.
But it doesn't have to be that way
(<https://tinyurl.com/29hcs36z>)

Προβολή: Gall-Peters

Εικόνα που δημιουργήθηκε με τεχνητή νοημοσύνη, θυμίζοντας μια ιστορία από τη Δρα Σταυρούλα Κοντοβούρκη

A vertical bar on the left side of the slide, transitioning from orange at the top to purple at the bottom.

**B: ΔΙΑΓΛΩΣΣΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Κοινωνικές σφαίρες

Στην παιδική ηλικία...

Σκεφτείτε λίγο πώς αυτές οι σφαίρες:

- μετασχηματίζονται και μετασχηματίζουν (σ)την ενήλικη ζωή
- τροποποιούνται λόγω χρόνου και χώρου

Πηγή: Epstein's overlapping spheres of influence (2006)

Πολυπολιτισμικότητα

Τεχνητή
νοημοσύνη

Παγκοσμιοποίηση

Πολυγλωσσία

Δεξιότητες 21^{ου}
αιώνα

Αειφόρος
ανάπτυξη

Αναγκαιότητα

- Σύνθετοι κοινωνικοί μετασχηματισμοί → απαιτούν εκπαιδευτικές λύσεις και πρακτικές με λιγότερο παραδοσιακές διασυνδέσεις (Busch, 2014).
- Η παιδαγωγική της διαγλωσσικότητας επιτρέπει αυθεντικές σχολικές εμπειρίες ειδικά σε ένα ολοένα αυξανόμενο διαφοροποιημένο κοινωνικό και παιδαγωγικό πλαίσιο. → Δημιουργώντας δεσμούς μεταξύ των εμπειριών εκτός και εντός τάξης (Conteh, 2018).
- Έχει αντιμετωπιστεί με κάποια δυσπιστία, όχι λόγω παιδαγωγικών λόγων αλλά λόγω του ότι αρκετές χώρες προωθούν μονογλωσσικές πολιτικές για την ομογενοποίηση γλωσσικά διαφοροποιημένων μαθητών και μαθητριών - (Busch, 2014).

• +

Πλεονεκτήματα

1. Μητρικές Γλώσσες ως Εργαλεία

- Βελτιώνουν τη συνολική εγγραμματοσύνη και τις γλωσσικές δεξιότητες (Creese & Blackledge, 2010; Hornberger & Link, 2012; Abourehab & Azaz, 2023).
- Υποστηρίζουν την ανάπτυξη σε πολλαπλές γλώσσες (Baker, 2011; Τσιπλάκου, 2016).

2. Συνεκπαίδευση

- Επιτρέπει τη συνεργασία μεταξύ προχωρημένων και αρχάριων μαθητριών.
- Ενισχύει την κατανόηση και την ενσωμάτωση σε πολυπολιτισμικές τάξεις (Baker, 2011; García, 2009).

Πλεονεκτήματα

3. Προώθηση της Συμπερίληψης και του Σεβασμού

Εκτίμηση για Όλες τις Γλώσσες και τους Πολιτισμούς

- Ενθαρρύνει τον αμοιβαίο σεβασμό και την αναγνώριση της γλωσσικής ποικιλομορφίας.
- Αξιολογεί την απόδοση της δίγλωσσης/πολύγλωσσης ταυτότητας (García et al., 2011; Creese & Blackledge, 2010).

4. Ενίσχυση της Κινητοποίησης και της Αυτοπεποίθησης

- Βελτιώνει τη συμμετοχή των μαθητριών και την αυτοεκτίμηση μέσω της χρήσης της γλώσσας.

Πλεονεκτήματα

5. Γλωσσικά και Σημειωτικά Κεφάλαια

- Οι δίγλωσσες ως **φορείς** εναλλακτικών γλωσσικών και σημειωτικών κεφαλαίων.
- Οι γλωσσικές ποικιλίες **αντικατοπτρίζουν** κοινωνικές και πολιτιστικές δομές, τάσεις και ιδεολογίες (García & Wei, 2014; Τσιπλάκου, 2022).
- Οι γλωσσικές επιλογές **διαμορφώνουν** πολιτιστικές ταυτότητες, κοινότητες και πρακτικές (García & Wei, 2014; Τσιπλάκου, 2022).

Ιδιαίτερη παιδαγωγική αξία για την κυπριακή τάξη

ΠΡΟΣΦΑΤΟ
ΠΑΡΕΛΘΟΝ

- Οι ανεπίσημες γλωσσικές ποικιλίες χρησιμοποιούνται συχνά στα σχολεία, παρά την περιορισμένη αποδοχή τους σε επίσημα πλαίσια (Ιωαννίδου, 2009).
- Αρνητικές αντιδράσεις για τη χρήση ανεπίσημων γλωσσικών ποικιλιών στα σχολεία (Ιωαννίδου, 2012).

ΜΕΣΟΔΙΑΣΤΗΜΑ

- Αλλαγή στη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στις ανεπίσημες γλωσσικές ποικιλίες (Κυριάκου, 2020; Kyriakou, 2023) → Οι ανεπίσημες ποικιλίες αναγνωρίζονται ως βασικά κανάλια επικοινωνίας με εν δυνάμει δίγλωσσες μαθήτριες.

ΠΑΡΟΝ

- Η πολυπολιτισμική και πολύγλωσση κυπριακή τάξη φαίνεται να είναι η λύση σε αυτό το ζήτημα.

Διαγλωσσικότητα ακόμη και σε μονόγλωσσες μαθήτριες;

Η διαγλωσσικότητα δεν περιορίζεται μόνο σε εν δυνάμει δίγλωσσες ή πολύγλωσσες μαθήτριες

(Vallejo & Dooly, 2020).

Τόσο οι πολύγλωσσες όσο και οι μονόγλωσσες ομιλήτριες διαθέτουν μία ιδιόλεκτο (μία μοναδική και πολύπλοκη γλωσσική δεξαμενή), η οποία αποτελεί βασικό στοιχείο της διαγλωσσικότητας

(Otheguy, García & Reid, 2015).

Νηπιαγωγείο στην Κύπρο – *Το νηπιαγωγείο, ο πρωτοπόρος στην εκπαίδευση*

- Έχει όλα τα χαρακτηριστικά ενός εκπαιδευτικού περιβάλλοντος που μπορεί να αμφισβητήσει μονογλωσσικούς εκπαιδευτικούς κανόνες → περιβάλλοντα που συνήθως τολμούν να εφαρμόσουν αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση.

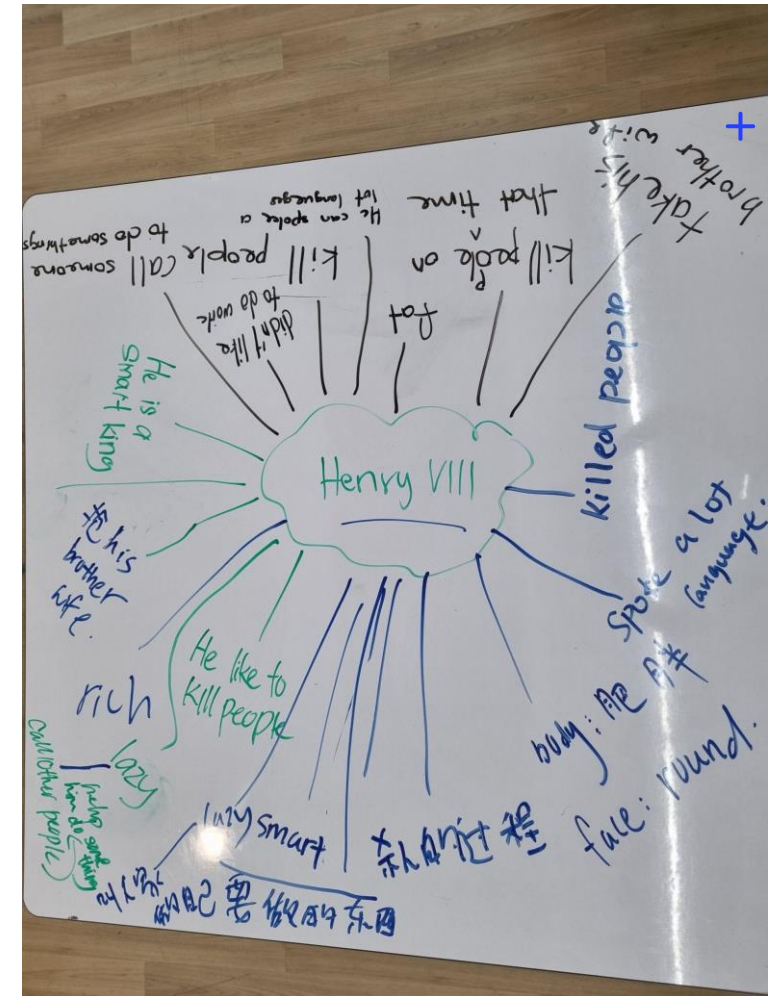
A vertical bar on the left side of the slide with a color gradient from orange at the top to blue at the bottom.

Γ: Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΓΛΩΣΣΙΚΟΤΗΤΑΣ

Μορφές διαγλωσσικότητας

- Η **‘αυθόρμητη’ διαγλωσσικότητα** στοχεύει κυρίως στην ενίσχυση της κατανόησης σε γλωσσικό και γνωστικό επίπεδο.
- Η **‘παιδαγωγική’ διαγλωσσικότητα** στοχεύει στην εφαρμογή διδακτικών εφαρμογών για την αξιοποίηση πολλαπλών γλωσσών εντός τάξης.

(Cenoz, 2017)

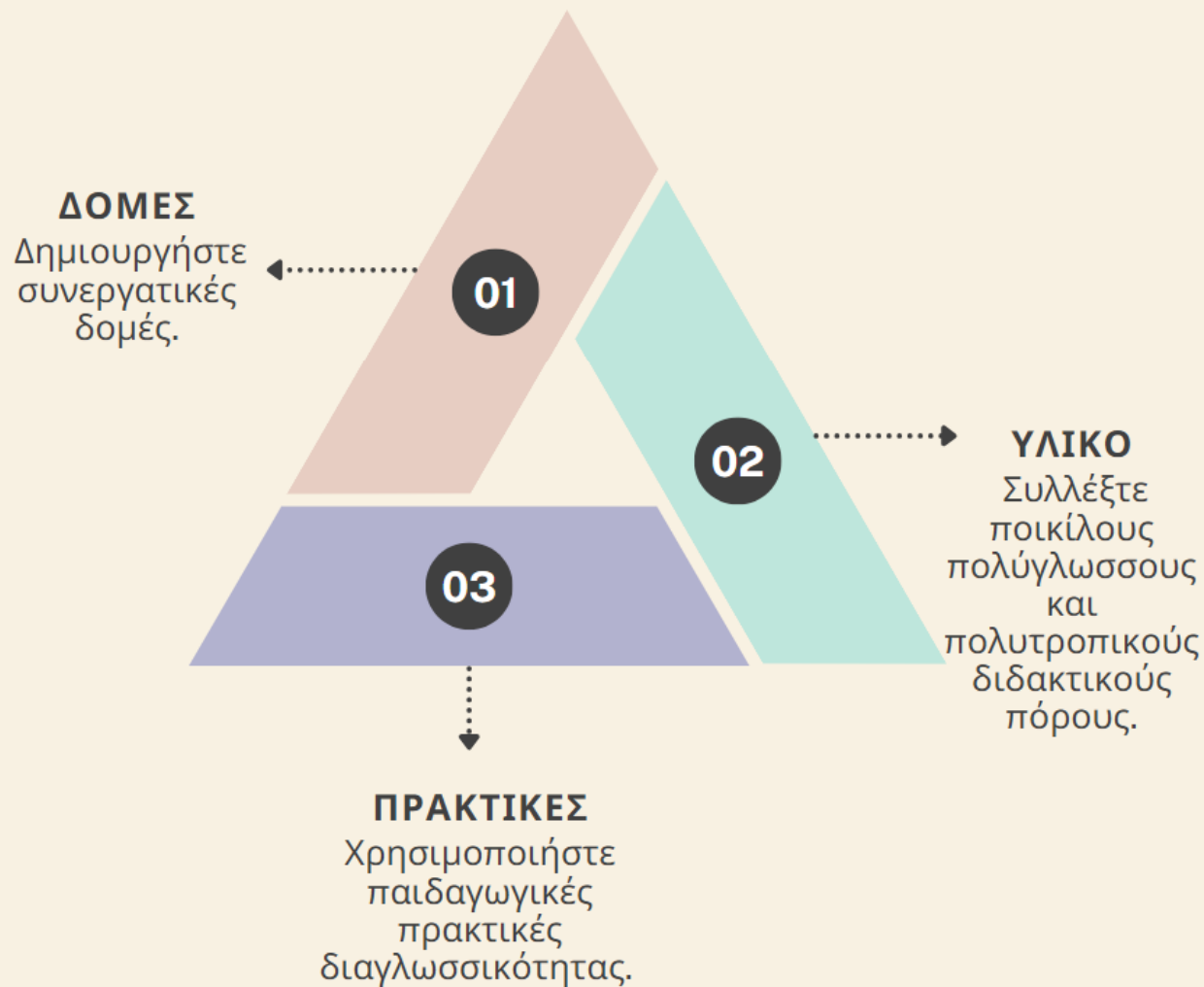
<https://tinyurl.com/53ezunjs>

Λειτουργίες διαγλωσσικότητας

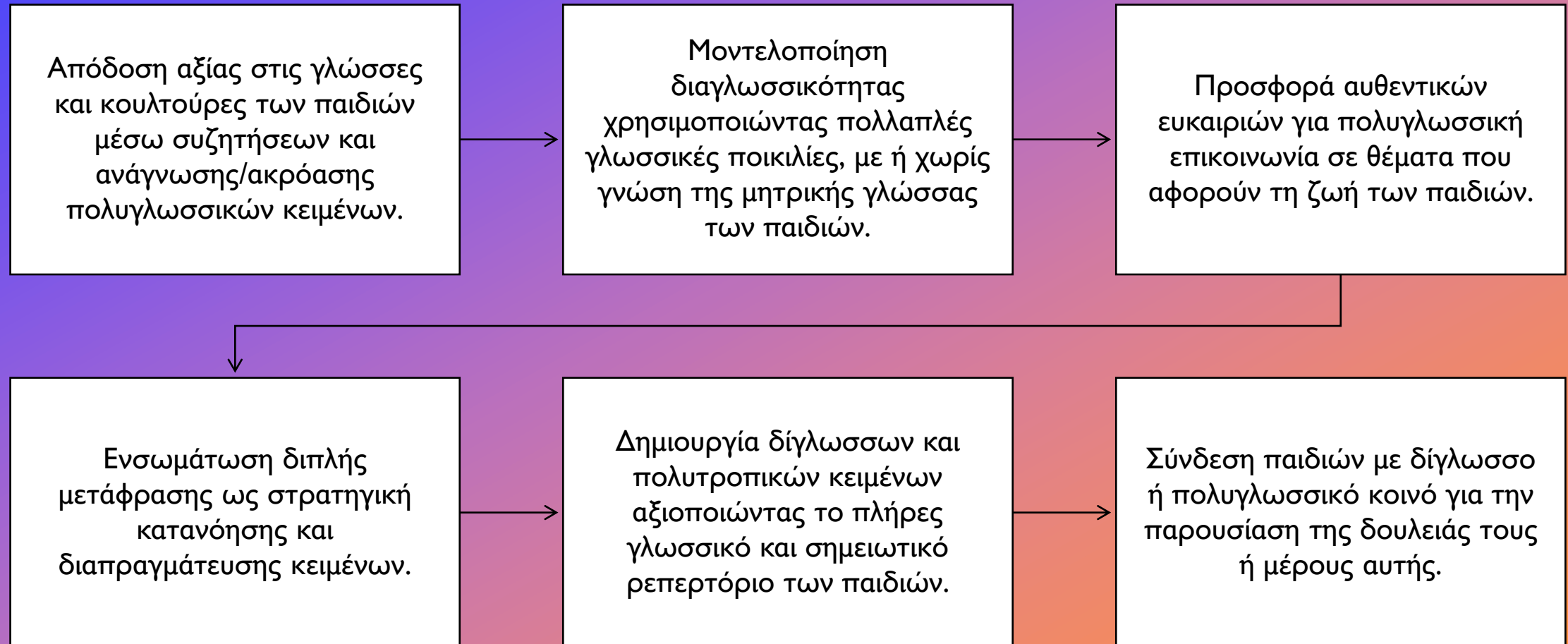
(Duarte, 2018)

Η 'συμβολική' λειτουργία	Η 'υποστηρικτική' λειτουργία	Η 'επιστημολογική' λειτουργία
αναγνωρίζει τις μειονοτικές γλώσσες χωρίς να απαιτείται γνώση από τον/την εκπαιδευτικό.	γεφυρώνει τις γλώσσες μέσω καθημερινών διδακτικών πρακτικών, με τα παιδιά να θεωρούνται ειδικοί της μητρικής τους γλώσσας.	αξιοποιεί τις μειονοτικές γλώσσες ως εκπαιδευτικά εργαλεία για την ενίσχυση της κατανόησης.

ΠΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ ΧΩΡΟ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΔΙΑΓΛΩΣΣΙΚΟΤΗΤΑΣ

3. Ενδεικτικές πρακτικές εφαρμογές

2. Πολύγλωσσοι και πολυτροπικοί διδασκτικοί πόροι

Μαθαίνω Ελληνικά στο Νηπιαγωγείο!

Πολύγλωσσα και πολυτροπικά κειμενικά είδη που εντοπίζονται στην καθημερινότητα των παιδιών (π.χ. ταμπέλες καταστημάτων, παροιμίες, κ.ο.κ.)

Εικονοβιβλία

...

1. Δημιουργήστε συνεργατικές δομές

Διαπολιτισμική εκπαίδευση

Περιστρεφόμενα μοντέλα μάθησης

- RE.MA.C.'s blended learning model

Πριν-κατά-μετά τη δραστηριότητα

- Αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών για την Ελληνικής ως 2^{ης} γλώσσας - Προδημοτική εκπαίδευση

...

A vertical bar on the left side of the slide, transitioning from orange at the top to purple at the bottom.

**Δ: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ: ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΜΑΘΑΙΝΩ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ"**

Μεταφρασμένα Ηχητικά Αρχεία

Καθημερινής επικοινωνίας / Γνωστικών αντικειμένων

Καθημερινής Επικοινωνίας
πληροφορίες αρχείων

Γνωστικών Αντικειμένων
πληροφορίες αρχείων

Οδηγίες για τη
Γλωσσική Αγωγή

Οδηγίες για τα
Μαθηματικά

Οδηγίες για τις
Φυσικές Επιστήμες

Οδηγίες για τη Φυσική
Αγωγή

Οδηγίες για τις
Κοινωνικές Σπουδές

Θα ακούσουμε ένα τραγούδι.

Θα ακούσουμε ένα ποίημα.

Θα ακούσουμε ένα παραμύθι.

Για ποιο

Πες μου κάτι για τη ζωγραφιά σου.

Κοίταξε το βιβλίο.

Κοίταξε τη σελίδα.

Κοίταξε την εικόνα.

Τι έχετε να πείτε για το παραμύθι κοτάζοντας το εξώφυλλο;

Τι έχετε να πείτε για την εικόνα;

Τι σας άρε

Πάμε να παίξουμε μια σκηνή από το παραμύθι.

Βρες το όνομά σου.

Γράψε το όνομά σου.

Όταν γ

Ποιες λέξεις αρχίζουν από...

Ποιες λέξεις ταιριάζουν με...

Ποιες λέξεις τελειώνουν σε...

Θα ακούσουμε ένα τραγούδι.

Επικοινωνία

- Μεταξύ παιδιών
- Μεταξύ παιδιών και εκπαιδευτικού

- Γλωσσική συμπερίληψη: Πολλές γλώσσες αντιπροσωπεύονται ή μπορούν να ενσωματωθούν εύκολα.
- Υποστήριξη και υποβοήθηση: Συμμετοχή σε γλωσσικές δραστηριότητες

Ενεργός ρόλος οικογένειας

Κατεβάστε και συμπληρώστε τις επιστολές στην αντίστοιχη γλώσσα που επιθυμείτε

ΓΛΩΣΣΑ	ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ
 Αγγλικά	Κατέβασε εδώ
 Αραβικά	Κατέβασε σε:
 Βουλγαρικά	Κατέβασε εδώ
 Γαλλικά	Κατέβασε εδώ
 Ρωσικά	Κατέβασε εδώ

 Ουκρανικά	Κατέβασε εδώ
 Γεωργιανά	Κατέβασε εδώ
 Ρουμανικά	Κατέβασε εδώ

Πολύγλωσσο και πολυτροπικό εκπαιδευτικό υλικό

- Αφίσες
- Τραγούδια
- Κινούμενα σχέδια
- Εικονογραφημένες ιστορίες
- ...

PDF

Το σκυλάκι
στο
οικόπεδο

Ιστορία

Αφίσα

Αφήγηση

τραγούδι

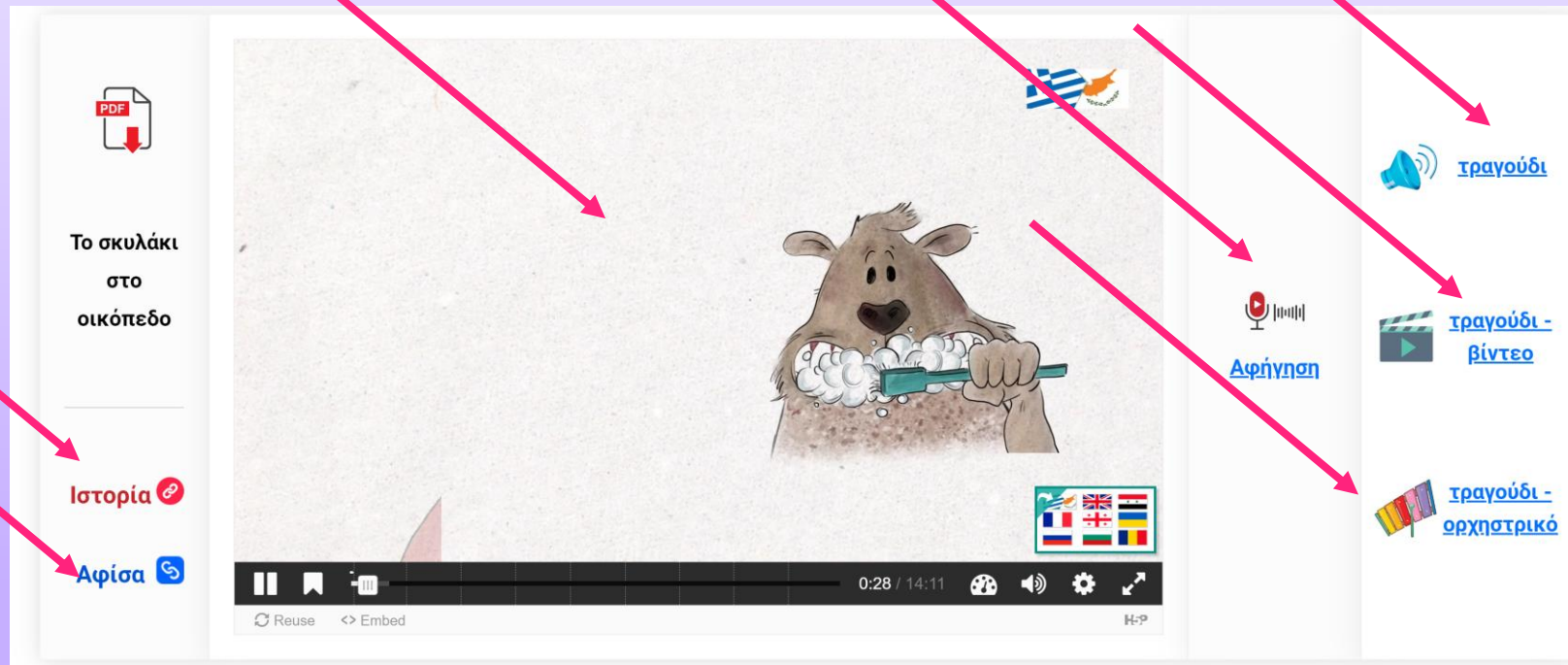
τραγούδι -
βίντεο

τραγούδι -
ορχηστρικό

Υποστήριξη και υποβοήθηση: Συμμετοχή σε γλωσσικές δραστηριότητες

- Πολλαπλές δυνατότητες και ευκαιρίες για επιτέλεση γλωσσικών πράξεων: Γνωστική και γλωσσική ανάπτυξη
- Γλωσσική συμπερίληψη: Πολλές γλώσσες αντιπροσωπεύονται ή μπορούν να ενσωματωθούν εύκολα.

Πολύγλωσσο και πολυτροπικό εκπαιδευτικό υλικό

Accessibility Tools

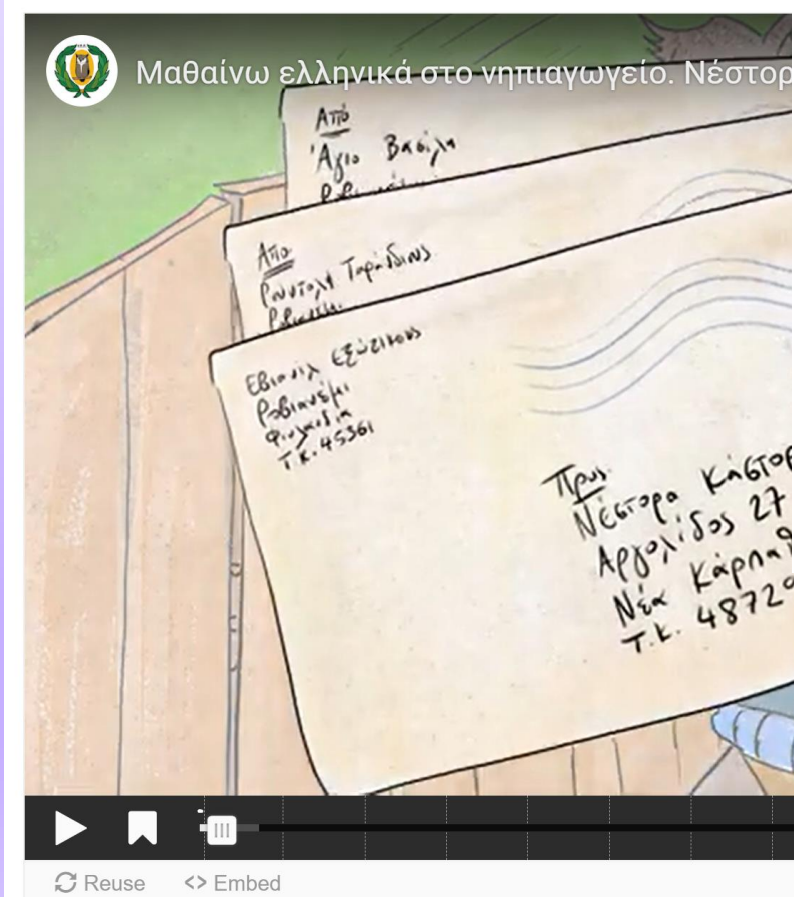

- 🔍 Increase Text
- 🔍 Decrease Text
- 🖼 Grayscale
- 🔊 High Contrast
- 👁 Negative Contrast
- 💡 Light Background
- 🔗 Links Underline
- 🔤 Readable Font
- ↺ Reset

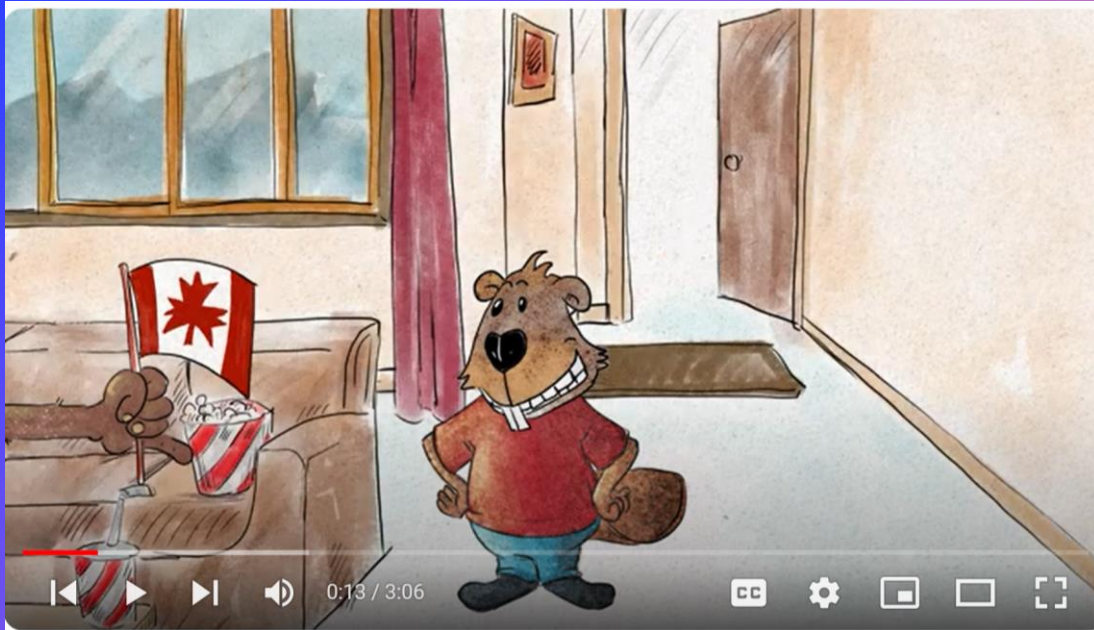
Αυτονομία των μαθητριών:

- Παρέχει ευελιξία στις μαθήτριες να επιλέγουν και να αλλάζουν γλώσσες.
- Ακολουθεί τον ατομικό ρυθμό της μαθήτριας

Διακειμενικό

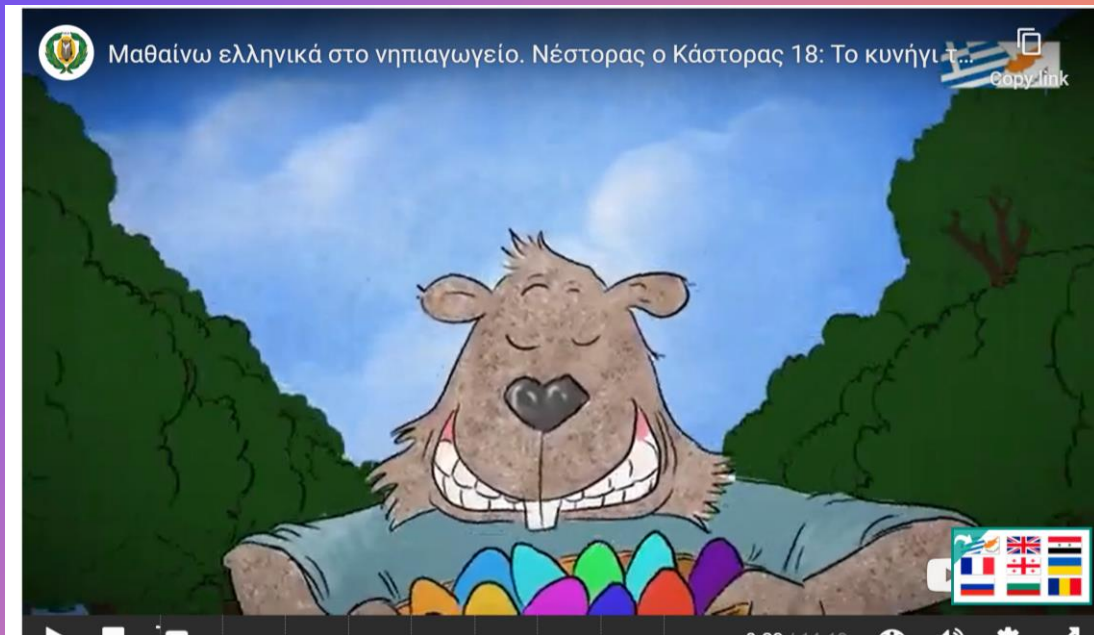

Ενίσχυση της γνωστικής και γλωσσικής ανάπτυξης:
Πρωθεί τη σκέψη και τη δημιουργικότητα μέσω της διαγλωσσικότητας.

Ένταξη πολλαπλών γλωσσικών ποικιλιών και κουλτούρων μέσα στην τάξη

- Εορτασμοί και παραδόσεις
- Συμμετοχή οικογένειας

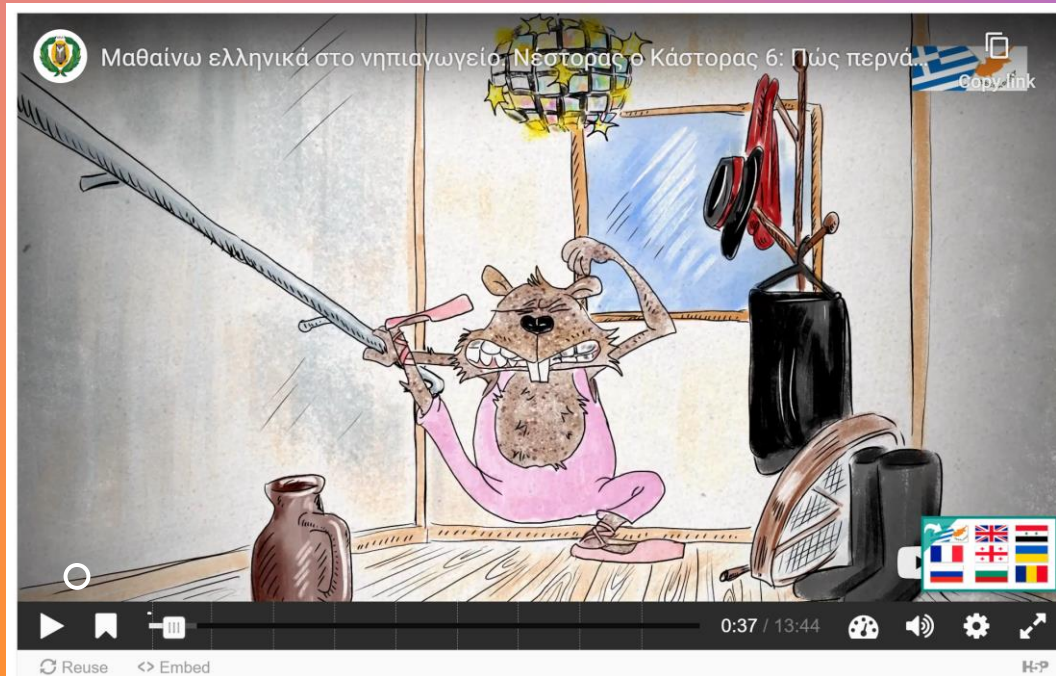

- Πολιτιστική σχετικότητα: Αντικατοπτρίζει τα πολιτιστικά υπόβαθρα των μαθητριών.
- Εργαλείο που μου επιτρέπει να είμαι ο εαυτός μου στην τάξη.

- Πολιτιστική Σχετικότητα: Αντικατοπτρίζει τα πολιτιστικά υπόβαθρα των μαθητριών.
- Εργαλείο που μου επιτρέπει να είμαι ο εαυτός μου στην τάξη.

ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ

+

Το πρωί χαιρετάμε λέγοντας «Καλημέρα».

Όταν σχολάμε και φεύγουμε από το σχολείο λέμε «Καλό απόγευμα».

Όταν σχολάμε και είναι Παρασκευή, λέμε «Καλό Σαββατοκύριακο».

Για να βγούμε στην αυλή, στεκόμαστε γραμμή, ο ένας πίσω από τον άλλο. Κάνουμε τρενάκι.

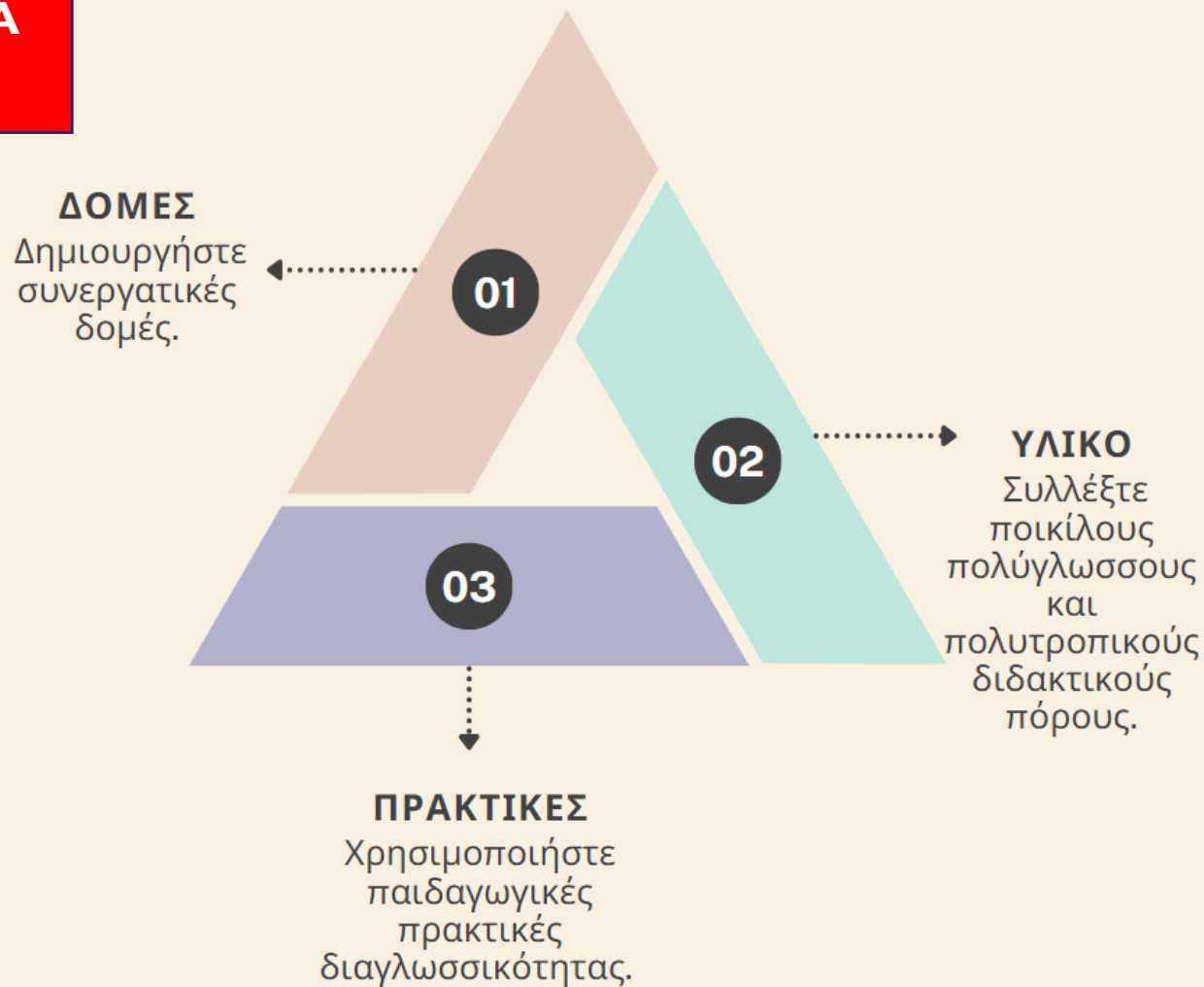
Στρατηγικές γλωσσικής υποστήριξης

- Υποστηρικτική γλωσσική ανάπτυξη μέσα από την αξιοποίηση λεξιλογίου σε περισσότερες γλωσσικές ποικιλίες
- Συνδυασμός γλωσσικών ποικιλιών κατά τη διδασκαλία.

- Γλωσσική συμπερίληψη
- Προώθηση ενεργής χρήσης και φυσική πολυγλωσσικής αλληλεπίδρασης
- Υποστήριξη και υποβοήθηση

**ΒΑΣΙΚΗ ΥΠΕΝΘΥΜΙΣΗ: ΤΟ
ΥΛΙΚΟ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΑΚΕΙΑ**

ΠΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ ΧΩΡΟ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΔΙΑΓΛΩΣΣΙΚΟΤΗΤΑΣ

A vertical bar on the left side of the slide with a gradient from orange at the top to blue at the bottom.

Ε: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

- Επιπτώσεις και Προοπτικές → Αναστοχασμός σχετικά με τη σημασία της διαγλωσσικότητας στην κυπριακή εκπαίδευση

Μια κριτική ματιά

ΝΑΙ στην ξεκάθαρη εκπαιδευτική πολιτική

ΝΑΙ στην ουσιαστική και ουσιώδη επιμόρφωση εκπαιδευτικών

Αλλά και ΝΑΙ στην ουσιαστική προσπάθεια ενδοσκόπησης

- Πώς ορίζουμε την ταυτότητα, τη γλώσσα και τον πολιτισμό;
- Ποια συστήματα εξουσίας επηρεάζουν τις απόψεις μας γύρω από τα παραπάνω θέματα;
- Πώς οι απόψεις μας επηρεάζουν τη διδακτική μας πράξη;

Αντί επιλόγου...

«Απαραίτητη προϋπόθεση για όλα τα παραπάνω είναι η απροκατάληπτη στάση των ίδιων των εκπαιδευτικών απέναντι στη γλωσσική ποικιλότητα, καθώς στόχος τους δεν είναι να εμπλακούν σε ατέρμονες συζητήσεις και διλήμματα σε σχέση με την «καλύτερη» προς διδασκαλία γλωσσική ποικιλία, αλλά να διασφαλίσουν την καταλληλότερη εκφορά του λόγου των μαθητών/μαθητριών σύμφωνα με τις συμβάσεις της εκάστοτε περίπτωσης επικοινωνίας, όπως αυτό επιβάλλεται και στη διδασκαλία της ελληνικής ως μητρικής γλώσσας» (Μητσιάκη κ.ά., 2020).

- Πηγή: Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Ελληνική ως Δεύτερη Γλώσσα (Προδημοτική, Δημοτική, Μέση Γενική, Μέση Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση της Κύπρου)